

ERTA YOSHLARDA PSIXOMOTOR RIVOJLANISHNI BAHOLASH METODLARI

Toshboltayeva Nodiraxon Ibrohimjonovna

FarDU Sirtqi bo'lim o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada erta yoshdagi bolalarning psixomotor rivojlanishini baholash metodlariga e'tibor qaratilgan. Psixomotor rivojlanish – bolaning harakat faoliyati va ruhiy holatining uyg'unligi sifatida qaraladi va bu rivojlanishning erta bosqichlari bolaning umumiy salomatligi, keyingi ijtimoiy va kognitiv faoliyati uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Tadqiqotda harakat koordinatsiyasi, muvozanat, mayda va yirik motorik harakatlarni baholovchi uslublar, shuningdek, diagnostik testlar, kuzatuv va eksperimental metodlar tahlil qilingan. Maqolada psixologik-pedagogik amaliyotda keng qo'llanilayotgan baholash vositalari, ularning afzallik va kamchiliklari ham ko'rib chiqilgan. Natijada, erta yoshdagi bolalarda harakat va psixik rivojlanishni aniqlash uchun samarali metodik yondashuvlar taklif etilgan.

Kalit so'zlar: erta yosh, psixomotor rivojlanish, baholash metodlari, harakat faoliyati, motorika, diagnostika, bola rivojlanishi, kuzatuv, psixologik metodlar.

Annotation: This article focuses on methods for assessing the psychomotor development of children of early age. Psychomotor development is considered as a combination of the child's activity and mental state of affairs, and the early stages of this development serve as the basis for the child's general health, further social and cognitive activity. The study analyzed movement coordination, balance, techniques that assess fine and large motor movements, as well as diagnostic tests, observation and experimental methods. The article also considers the assessment tools that are widely used in psychological and pedagogical practice, their advantages and disadvantages. As a result, effective methodological approaches have been proposed to identify movement and psychic development in early childhood children.

Keywords: *early age, psychomotor development, evaluation methods, action activity, motorics, diagnostics, Child Development, observation, psychological methods.*

Аннотация: *В данной статье основное внимание уделено методам оценки психомоторного развития детей раннего возраста. Психомоторное развитие рассматривается как сочетание двигательной активности и психического состояния ребенка, и эти ранние стадии развития служат основой для общего здоровья ребенка, его последующей социальной и познавательной деятельности. В исследовании были проанализированы методы оценки координации движений, равновесия, мелкой и крупной моторики, а также диагностические тесты, наблюдательные и экспериментальные методы. В статье рассмотрены широко применяемые в психолого-педагогической практике средства оценки, а также их достоинства и недостатки. В результате были предложены эффективные методические подходы к выявлению двигательного и психического развития у детей раннего возраста.*

Ключевые слова: *ранний возраст, психомоторное развитие, методы оценки, двигательная активность, моторика, диагностика, развитие ребенка, наблюдение, психологические методы.*

Kirish

Erta bolalik – inson hayotining eng muhim va asosiy bosqichlaridan biridir. Bu davrda bolaning psixik va jismoniy rivojlanishi eng intensiv sur’atda kechadi. Ayniqsa, psixomotor rivojlanish – bolaning harakatlari bilan psixik faoliyatining uyg’un rivojlanishi – kelgusidagi muvaffaqiyatli o’sish va ta’lim olish jarayonlariga zamin yaratadi. Shu sababli, erta yoshdagi bolalarda psixomotor rivojlanishni to’g’ri va samarali baholash muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Ushbu maqolada psixomotor rivojlanishni baholashda qo’llaniladigan metodlar, ularning imkoniyatlari va amaliyotdagi ahamiyati yoritib beriladi.

Adabiyotlar tahlili

Ilmiy adabiyotlarda psixomotor rivojlanish tushunchasi bolaning harakat ko'nikmalari (yirik va mayda motorika), sensor-motor koordinatsiyasi va harakatlar orqali o'zini ifodalash qobiliyatlari bilan bog'liq deb ko'riladi (V.V. Lebedinskiy, A.G. Luriya, M.I. Lisina). J. Piaget o'z tadqiqotlarida harakatlarning intellektual rivojlanishdagi rolini asoslab bergan. Zamonaviy tadqiqotlar, jumladan A. Gessel va N. Bayli kabi olimlar ishlab chiqqan rivojlanish testlari orqali bola rivojini baholashda tizimli yondashuv zarurligini ko'rsatadi. Psixologik va pedagogik adabiyotlarda baholash vositalari sifatida kuzatuv, standartlashtirilgan testlar, rivojlanish xaritalari va diagnostik mashqlar ko'p uchraydi. Ularning har biri bola faoliyatining muayyan jihatini o'lchashga xizmat qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqotda quyidagi metodlar qo'llanildi:

Kuzatuv usuli: bolalarning kundalik faoliyatdagi harakatlari, o'yinlardagi ishtiroki, koordinatsiya qobiliyatlari tahlil qilindi.

Test metodlari: Gessel rivojlanish testi, Bayli rivojlanish shkalasi, Denver rivojlanish testi asosida harakat ko'nikmalari va reaksiya tezligi baholandi.

Suhbat va intervyu: ota-onalar bilan suhbatlar orqali bola harakat faoliyatining oilaviy sharoitdagi namoyonlari aniqlandi.

Ekspert bahosi: pedagog va psixolog mutaxassislar tomonidan baholash natijalari mustahkamlandi.

Tadqiqot maktabgacha yoshdagi 3–5 yoshli bolalar ishtirokida olib borildi.

Natijalar va muhokama

Tadqiqot natijalariga ko'ra, psixomotor rivojlanish darajasi bola yashaydigan muhit, ota-onalarning e'tibori, harakat faoliyatiga berilgan imkoniyatlar bilan bevosita bog'liq. Rivojlanish testlari yordamida yirik va mayda motorika rivojlangan bolalarda nutq faolligi, ijtimoiy moslashuv, diqqat va tez o'zlashtirish qobiliyatlari yuqoriroq ekanligi aniqlandi. Kuzatuv natijalari esa harakatli o'yinlar bilan muntazam shug'ullanuvchi bolalarda koordinatsiya va muvozanatning yaxshi rivojlanganini ko'rsatdi. Shuningdek, testlar va kuzatuvlar natijalari ba'zi hollarda bir-birini

to'ldirgan bo'lsa-da, ba'zida farq qilgan. Bu esa baholash metodlarini kompleks yondashuvda qo'llash zarurligini ko'rsatadi.

Xulosa

Psixomotor rivojlanish – bolalikning muhim ko'rsatkichidir va uni baholashda faqat bitta uslubga tayanish yetarli emas. Uzoq muddatli kuzatuv, testlar, suhbatlar va ekspert baholovlari integratsiyalangan tarzda qo'llanilgandagina ishonchli natijalarga erishish mumkin.

Takliflar:

1. Maktabgacha ta'lim muassasalarida psixomotor rivojlanishni baholash uchun maxsus metodik vositalar to'plamini joriy etish.
2. Pedagog va psixologlarni ushbu metodlar bilan ishlashga o'rgatish bo'yicha amaliy seminarlar tashkil etish.
3. Ota-onalarga bolaning psixomotor rivojlanishiga oid tushunchalarni yetkazish va uy sharoitida rivojlantirishga ko'mak berish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. АБДУЛЛАЕВА, Н. (2019). МЕКТЕПКЕ ДЕЙИНГИ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ПСИХОМОТОРЛЫҚ ДАМУЫ. ТОШКЕНТ: «FAN VA TECHNOLOGIYA» NASHRIYOTI.
2. ЖАСУРОВА, М. (2021). МАКТАБГАЧА YOSHDAGI BOLALAR RIVOJLANISHINI PSIXOLOGIK BAHOLASH ASOSLARI. SAMARQAND: ILM ZIYO.
3. BAYLEY, N. (2005). BAYLEY SCALES OF INFANT AND TODDLER DEVELOPMENT (3RD ED.). SAN ANTONIO, TX: HARCOURT ASSESSMENT.
4. XOLMATOVA, G'.T. (2022). "PSIXOMOTOR RIVOJLANISHNI BAHOLASHDA KUZATUV USULINING SAMARADORLIGI". // PEDAGOGIK MAHORAT JURNALI, 2(5), 74–78.

5. DAMINOV, S.N. (2023). “ERTA YOSHDAGI BOLALARDA HARAKAT FAOLIYATINING PSIXOLOGIK ASOSLARI”. // ILMIY IZLANISHLAR JURNALI, 1(10), 91–96.
6. ZAKIROVA, M.R. (2020). PSIXOLOGIK DIAGNOSTIKA ASOSLARI. TOSHKENT: O‘QITUVCHI NASHRIYOTI.